

טיוטת הנחיה לפי סעיף 36א(ב) לחוק ניירות ערך

הערות ותגובות תתקבלנה עד יום 23 בפברואר 2012

**אנשי קשר להערות: ורד סלומון, עו"ד, אילן ציוני, רו"ח, משה גדנסקי, רו"ח
טל: 02-6556444, פקס: 02-6513160**

רשות ניירות ערך

**טיוטת הנחיית גילוי בקשר עם חלוקה בחברות אשר
אימצו את IFRS 9 באימוץ מוקדם**

טיוטת הנחיית גילוי בקשר עם חלוקה בחברות אשר אימצו את IFRS 9 באימוץ מוקדם

דברי הסבר

מבחני החלוקה:

סעיף 302 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "החוק", או "חוק החברות") קובע כדלקמן:

"חברה רשאית לבצע חלוקה מתוך רווחיה (להלן – "מבחן הרווח") ובלבד שלא קיים חשש סביר שהחלוקה תמנע מן החברה את היכולת לעמוד בחבוייתה הקיימות והצפויות, בהגיע מועד קיומן (להלן – "מבחן יכולת הפירעון")."

"רווחים" מוגדרים בחוק כיתרת העודפים או עודפים שנצברו בשנתיים האחרונות, בניכוי חלוקות קודמות. הגדרת עודפים בחוק הינה "סכומים הכלולים בהון העצמי של החברה ושמקורם ברווח הנקי שלה כפי שנקבע לפי כללי חשבונאות מקובלים...".

מהוראות החוק עולה כי המבחן לביצוע חלוקה הינו מבחן כפול - מבחן הרווח ומבחן יכולת הפירעון. עוד קובע סעיף 303(א) לחוק כי על אף שבית המשפט יכול לאשר חלוקה המתבקשת על ידי חברה גם אם מבחן הרווח אינו מתקיים, הרי שאינו יכול לעשות כן לעניין מבחן יכולת הפירעון.

ההסדר הנורמטיבי ביחס לביצוע חלוקה על ידי חברות מעוגן בסימן א' בפרק השני שבחלק השביעי של החוק. תכליתו העיקרית של ההסדר המפורט בחוק היא יצירת איזון בין ההגנה על זכויותיהם של נושי החברה לפירעון התחייבויות החברה כלפיהם, ומניעת כרסום שלא כדין בהון החברה (המהווה את "כרית הביטחון" לנושיה) העלול לסכל את קיום התחייבויות החברה כלפיהם, ובין יכולתה של החברה להעביר לבעלי מניותיה חלק מן הערך המוסף שנוצר בה¹.

היינו, תכליתו של מבחן הרווח, כמבחן נוסף למבחן יכולת הפירעון, עולה בקנה אחד עם עקרון שימור ההון, בכך שמבחן הרווח מאפשר לחברה לחלק רק את הערך שנצמח בה כתוצאה מפעילותה העסקית, וכן מאפשר לנושים מידה מסוימת של ודאות, במובן זה שביכולתם להעריך בכל נקודת זמן מהם הסכומים המקסימאליים שהחברה יכולה לחלק ללא צורך בקבלת אישור מבית משפט.

¹ ראו גם האמור בוועדה לחקיקת חוק חברות חדש: דין וחשבון, ירושלים, תשנ"ה – 1994, בראשות ברק (להלן – "ועדת ברק"): "הואיל ונושיה של כל חברה בערבון מוגבל אינם רשאים לרדת לנכסיהם הפרטיים של בעלי המניות, הדין חייב להבטיח כי הקרן היחידה לסיפוק תביעותיהם, הונה העצמי של החברה, לא תדולדל שלא כדין".

כללי החשבונאות המקובלים העומדים בבסיס מבחן הרווח:

אימוץ כללי החשבונאות הבינלאומיים:

כאמור לעיל, לצורך הגדרת עודפים העומדים בבסיס מבחן הרווח, מפנה החוק לכללי חשבונאות מקובלים. היינו, אופן מדידת הרווח לא נקבע במסגרת החוק, אלא המחוקק סמך ידיו על ההגדרות החשבונאיות.²

במרוצת השנים חלו שינויים משמעותיים בכללי החשבונאות המקובלים החלים על "תאגידים מדווחים" הכפופים לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. החל מחודש ינואר 2008, אומצו בישראל כללי החשבונאות הבינלאומיים (להלן – "תקני ה-IFRS") והחל מאותו מועד אלו מהווים כללי חשבונאות מקובלים לעניין תאגידים אלו.

לאימוץ תקני IFRS בישראל היתה השפעה משמעותית על הדוחות הכספיים של חלק מהתאגידים המדווחים, וזאת לאור פערי התקינה הקיימים בין הוראות תקני ה-IFRS לבין כללי החשבונאות המבוססים על התקינה החשבונאית הישראלית עובר לאימוץ תקני ה-IFRS.

כך למשל, בהתאם לתקני ה-IFRS, ישנם מקרים רבים יותר בהם נכסים ו/או התחייבויות נמדדים בשווי הוגן, כאשר השינויים בשווי ההוגן נזקפים לרווח או הפסד. כנגזרת של האמור, הורחבו באופן משמעותי מספר המקרים בהם הוכרו בדוחות הכספיים סכומי רווח או הפסד שטרם מומשו.

זאת ועוד, עם המעבר לתקני ה-IFRS, חל שינוי מהותי בהגדרת מונח הרווח אל מול זה שהיה קיים באותו מועד תחת כללי התקינה החשבונאית הישראלית. בעוד שתקני ה-IFRS מגדירים את המונחים "סך הכל רווח כולל" ו"רווח כולל אחר"³, מונחים אלו לא היו קיימים תחת כללי התקינה החשבונאית הישראלית בעבר. לפי תקני ה-IFRS, "סך הכל רווח כולל" מורכב מכל הרכיבים של "רווח או הפסד" ושל "רווח כולל אחר". רכיב ה"רווח או הפסד" תחת תקני ה-IFRS שקול למושג "רווח נקי" שהיה מוכר תחת התקינה החשבונאית הישראלית עת נחקק חוק החברות. הרווח הכולל האחר מורכב מפריטי הכנסות והוצאות (כולל תיאומים בגין סיווג מחדש) שאינם מוכרים ברווח או הפסד, זאת על פי הטיפול שנדרש או אפשרי בתקני ה-IFRS.⁴

² לעניין זה ראו גם ה"פ (מחוזי יר) 4098/05 - יהונתן צבי, עו"ד נ' בתיה אחזקת נכסים בע"מ, תק-מח 2005(3), 1588, 1598 (2005). "מבחן הרווח קובע כי חברה רשאית לבצע חלוקה מתוך רווחיה, כאשר החוק מגדיר את המושג "רווחים", כיתרת עודפים או עודפים שנצברו בשנתיים האחרונות, לפי הגבוה מבין השניים, לפי הדו"חות הכספיים המותאמים האחרונים, המבוקרים או הסקורים, שערכה החברה, ובלבד שהמועד שלגביו נערכו הדו"חות אינו מוקדם משישה חודשים ממועד החלוקה. "עודפים" בהקשר זה, אלו "סכומים הכלולים בהון העצמי של חברה ושמקורם ברווח הנקי שלה, כפי שנקבע לפי כללי חשבונאות מקובלים...". החוק מעגן כללי החשבונאות המקובלים כנורמה מחייבת לצורך בירור הרווח הנקי בחברה. באופן זה נועד החוק להבטיח, כי הון החברה לא ידולל שלא כדין - עיקרון שימור ההון החשבונאי". (ההדגשה אינה במקור)

³ לעניין זה ראו סעיף 7 ל- IAS 1.

⁴ רווח כולל אחר, כולל לדוגמא: שינויים בקרן הערכה מחדש של רכוש קבוע, שינויים בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה בהתאם להוראות IAS 39 (למעט ירידת ערך) או של נכסים פיננסיים המסווגים כנכסים פיננסיים לפי שווי הוגן דרך רווח כולל אחר בהתאם להוראות IFRS 9, רווחים והפסדים אקטואריים המטופלים בגישת הזקיפה לרווח כולל אחר ורווחים והפסדים הנובעים מתרגום דוחות כספיים של פעילות חוץ.

בהתאם לתקני ה-IFRS, סכומי הרווח הכולל האחר אינם מהווים חלק מהרווח או הפסד של החברה, ולמעשה נזקפים, דרך רישומם ברווח הכולל האחר, לרכיב בהון העצמי של החברה שאינו מהווה חלק מהעודפים⁵.

IFRS 9:

בחודש נובמבר 2009 פורסם תקן דיווח כספי בינלאומי מספר 9 מכשירים פיננסיים (2009) (להלן – "IFRS 9" או "התקן"). מטרת התקן הינה לקבוע עקרונות חדשים לדיווח כספי ביחס לנכסים פיננסיים בדוחות הכספיים, אשר יציגו למשתמשים בדוחות הכספיים מידע רלוונטי ושימושי לצורך הערכת הסכומים, העיתוי והוודאות של תזרימי המזומנים העתידיים של הישות, חלק הוראות התקינה הקיימות כיום.

מועד התחילה המחייב שנקבע בתקן (לאחר תיקונו בעניין זה לאחרונה) הינו לתקופות השנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2015 או לאחריו, כאשר יישום מוקדם של התקן אפשרי.

כחלק מהוראות התקן החדש, דורש התקן מדידה של כל נכס פיננסי הוני על-פי שווי ההוגן. עם זאת, ביחס לשינויים בשווי הוגן של מכשיר כאמור, ניתנה לחברות אפשרות לייעד, לצמיתות, את השינויים בשווי ההוגן כך שייזקפו לרווח כולל אחר. בחירה כאמור הינה ביחס לכל מכשיר ומכשיר הוני בנפרד ("share-by-share"). עוד נקבע בתקן, כי הרכיב ההוני שמוכר כתוצאה מהשינוי בשווי ההוגן של המכשיר ההוני שיועד לרווח כולל אחר, לעולם לא ייזקף לרווח והפסד – אף לא בעת מכירת ההשקעה. על אף האמור, דיבידנדים המתקבלים בגין ההשקעה במכשירים הוניים אלו יוכרו ברווח והפסד למעט אלו המהווים באופן ברור החזר של חלק מההשקעה במכשיר ההוני.

זאת ועוד, לאחרונה ובאופן חסר תקדים, המוסד לתקינה הבינ"ל הודיע כי הוא מתכוון לבצע בחינה מחודשת להוראות מסוימות בתקן על אף שזה פורסם אך לאחרונה כתקן סופי ויישומו בפועל טרם הוחל⁶.

⁵ בחקשר זה יצוין כי על אף שרווח כולל אחר מוגדר תחת התקינה הבינלאומית, כמונח נפרד מרווח או הפסד, הרי שנראה כי גם מוסדות התקינה הבינלאומית עצמם הכירו בכך שהבחנה בין מונחים אלו אינה חדה די הצורך ולא ברורה ההבחנה הרעיונית בין פריטים הנכללים ברווח הכולל האחר לבין כאלה הנכללים ברווח הנקי.

כך למשל, בחודש יוני 2011 פרסם המוסד לתקינה הבינ"ל תיקון ל- IAS 1. בסעיף BC54C לדברי ההסבר לאותו תיקון צוין כי:

"The Board acknowledges that it has not set out a conceptual basis for how it determines whether an item should be presented in OCI or in profit or loss. It also agrees that it has not set out principles to determine whether items should be reclassified to profit or loss. Those matters were not within the scope of this project... However, the Board is consulting on its future agenda, which could lead to those matters becoming part of the work programme" (ההדגשה אינה במקור)

⁶ לעניין זה ראו סיכום ישיבה של המוסד לתקינה הבינ"ל מחודש דצמבר 2011 - <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/DDCA3000-9ADF-4FBD-A367-2E8FE07C1AD5/0/IASBupdateDecember2011.pdf>

על אף העובדה, שכאמור לעיל, כללי החשבונאות המקובלים הם הבסיס לבחינת מבחן הרווח, הרי שלצורך יישום נאות של מבחן זה יש להביא בחשבון את העובדה כי תכליות שונות עומדות בבסיס מבחן זה ובבסיס השיקולים שעומדים בפני מתקיני תקני החשבונאות ("Standard setters")⁷.

מן האמור לעיל עולה, כי תכלית מבחן הרווח אינה מתקיימת מקום בו יש לחברה הפסד אשר לעולם לא יבוא לידי ביטוי ברווח הנקי שלה, וזאת בשל יישום IFRS 9 במקרה בו השינויים בשווי ההוגן של נכס פיננסי הוני נזקפים לרווח כולל אחר. תכלית מבחן הרווח, כאמור, הינה שחלוקה לבעלי מניות בתאגיד תתבצע רק מתוך הרווח שנצמח לתאגיד כתוצאה מפעילותו העסקית. בפועל, כאשר ישנם שינויים בשווי הוגן של נכסים פיננסיים של החברה, אשר אילולא אימוצו של התקן האמור היו משפיעים על הרווח או הפסד שנצמח לתאגיד כתוצאה מפעילותו העסקית, שינויים אלו צריכים להילקח בחשבון כחלק ממבחן הרווח על מנת לשקף בצורה נאותה יותר את רווחי התאגיד.

לאור העובדה שתכלית מבחן הרווח לא מתקיימת בנסיבות המפורטות לעיל, מתעורר חשש מקום בו תאגיד אשר ביצע יישום מוקדם של IFRS 9 ואשר ייעד את השינויים בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים הוניים כך שיזקפו לרווח כולל אחר (להלן: "**תאגיד רלוונטי**" או "**התאגידים הרלוונטיים**") מחליט על חלוקה, וזאת כאשר יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה אילולא אימץ התאגיד את IFRS 9 (להלן: "**יתרת רווחים ניתנים לחלוקה ללא IFRS 9**") נמוכה מסכום החלוקה.

הוראות הגילוי בנושא חלוקה, אשר תוקנו לאחרונה, אינן מתמודדות באופן מספק עם החשש לחלוקה שאינה עומדת במבחן הרווח, ולפגיעה אפשרית במחזיקי אגרות החוב, מקום בו נעשה אימוץ מוקדם של IFRS 9. ההנחיה מטילה חובה על תאגידים רלוונטיים ליתן גילוי ליתרת הרווחים הניתנים לחלוקה ללא IFRS 9, וזאת במסגרת ביאור בדוחות הכספיים השנתיים ובדוחות כספיים ביניים. כמו כן, בעת חלוקה בתאגידים הרלוונטיים בהם יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה ללא IFRS 9 נמוכה מסכום החלוקה, על התאגיד לפרט במסגרת הדיווח המידי מכוח תקנה 37 לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל – 1970 (להלן: "**תקנות דוחות תקופתיים ומידיים**") גם את הפרטים שלהלן: 1. נימוקי הדירקטוריון להתקיימות מבחן הרווח, לרבות התייחסותו הספציפית בדבר התקיימות מבחן הרווח במקרים בהם יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה ללא IFRS 9 נמוכה מסכום החלוקה, כמתואר לעיל; 2. המידע וההערכות המהותיים (במובחן ובנוסף ל"מהות", אופי וטיב המידע" כפי שנדרש בתקנה 37(ב) לתקנות דוחות תקופתיים ומידיים) שעמדו בבסיס החלטת הדירקטוריון באשרו את החלוקה. 3. התבסס הדירקטוריון, במישרין או בעקיפין, על הערכת שווי, חוות דעת מקצועית, תזרים מזומנים חזוי או מסמך בעל מאפיינים דומים, יצורף המסמך במתכונת הקבועה בתקנות דוחות תקופתיים ומידיים.

⁷ כך לדוגמה במסגרת סעיף BC48V לדברי ההסבר לתקן דיווח כספי בינלאומי 19 (בנוסח שלפני תיקונו מחודש יוני 2011), בנוגע לדיון אודות האפשרות לזקיפת הרווחים וההפסדים האקטואריים ישירות לעודפים, טענו מתנגדים כי: "The impact on distributions needs to be considered", ביחס לטענה זו ענה ה-IASB כי: "Consideration of the implication of IFRSs on the ability of an entity to make distributions is not within the IASB's remit"

יובהר, כי אין בהנחיה זו כדי לגרוע מסמכות סגל הרשות לדרוש גילוי נוסף מתאגידים אשר מבצעים חלוקה בכלל ומתאגידים אשר מבצעים חלוקה המתבססת בעיקרה על רווחים שטרם מומשו ואשר נגזרים מיישום תקני ה-IFRS המחייבים במקרים רבים למדוד נכסים ו/או התחייבויות לפי מודל השווי ההוגן בפרט.

יצוין, כי בימים אלה מגבשת הרשות המלצות לתיקון מבחני החלוקה הקבועים בחוק החברות ובין היתר, התאמת המבחנים למציאות החשבונאית בעידן שלאחר אימוץ תקני ה-IFRS. בכלל זה, נבחן האם לא נכון יותר כי נקודת המוצא למבחן הרווח תהיה סך כל הרווח הכולל של התאגיד וזאת לאחר נטרול השפעתם של רווחים שלא מומשו, הנובעים בעיקרם משערוך נכסים ו/או התחייבויות לשווי הוגן, מסך כל הרווח הכולל.

בתקופת הביניים שעד תיקון החקיקה האמור לעיל, סגל הרשות המליץ במסגרת פניה ראשונית למשרד המשפטים לעשות שימוש בסמכות הקבועה בסעיף 302(ב) לחוק החברות ולקבוע כי יראו רכיבים אשר הוכרו בהון העצמי כתוצאה מאימוץ IFRS 9 חלק מהעודפים לצורך מבחן הרווח. תיקון זה יאפשר לנטרל את השפעת IFRS 9 על מבחן הרווח.

רשות ניירות ערך
ISRAEL SECURITIES AUTHORITY

טיוטת הנחיית גילוי בקשר עם חלוקה בחברות אשר אימצו את IFRS 9
באימוץ מוקדם

(הנחיה לפי סעיף 36א(ב) לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968)

1. הגדרות

בהנחיה זו –

"**הנחיית הגילוי הנדרש בדוח תזרים מזומנים חזוי**" – הנחיית רשות ניירות ערך בדבר הגילוי הנדרש בדוח תזרים מזומנים חזוי אשר פורסמה באתר הרשות ביום 8 בדצמבר 2011.

"**חלוקה**" – כהגדרתה בחוק החברות.

"**יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה**" – יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה לפי סעיף 302 לחוק החברות.

"**יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה ללא IFRS 9**" – יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה שהיתה לתאגיד אילולא יישם התאגיד באימוץ מוקדם את IFRS 9.

"**רווח כולל אחר**" – כהגדרתו בכללי חשבונאות מקובלים;

"**רווחים**" – כהגדרתם בסעיף 302 לחוק החברות;

"**תאגיד רלוונטי**" או "**תאגידי רלוונטיים**" – תאגיד או תאגידי אשר ביצעו יישום מוקדם של IFRS 9 ואשר ייעדו את השינויים בשווי ההוגן של נכס פיננסי הוני כך שיזקפו לרווח כולל אחר;

"**תקנות דוחות תקופתיים ומידיים**" – תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), תש"ל – 1970.

"**IFRS 9**" – תקן דיווח כספי בינלאומי מספר 9 מכשירים פיננסיים.

2. גילוי בדבר יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה של תאגיד רלוונטי בדוחות כספיים שנתיים

ובדוחות כספיים ביניים

על תאגיד רלוונטי לכלול בדוחות הכספיים השנתיים ובדוחות הכספיים ביניים ביאור ובו פירוט יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה תחת ההנחה שרכיבים אשר הוכרו בהון העצמי כתוצאה מאימוץ IFRS 9 לא מובאים בחשבון במסגרת מבחן הרווח הקבוע בסעיף 302 לחוק החברות וכן יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה ללא IFRS 9 לתום תקופת הדיווח בדוחות אלו.

3. חלוקה בתאגיד רלוונטי אשר יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה ללא IFRS 9 נמוכה מסכום

החלוקה

החליט תאגיד רלוונטי על חלוקה, וסכום יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה, אלמלא ביצע יישום של IFRS 9, היה נמוך מסכום החלוקה, יובאו במסגרת הדו"ח המידי לפי תקנה 37 לתקנות דוחות תקופתיים ומידיים גם פרטים אלה:

- (1) נימוקי הדירקטוריון לקביעתו כי התאגיד עמד במבחן הרווח, לרבות התייחסותו הספציפית בדבר התקיימות מבחן הרווח במקרים בהם יתרת הרווחים הניתנים לחלוקה ללא IFRS 9 נמוכה מסכום החלוקה.
- (2) המידע וההערכות המהותיים שעמדו בבסיס מסקנתו של הדירקטוריון כי החלוקה עומדת במבחן יכולת הפירעון.
- (3) מבלי לגרוע מחובת הגילוי המפורטת בס"ק (2) לעיל, התבסס הדירקטוריון, במישרין או בעקיפין, גם על תחזית תזרים מזומנים חזוי, יפרסם התאגיד את תחזית תזרים המזומנים החזוי לתקופה שעליה התבסס, כשהיא ערוכה במתכונת הקבועה בתקנה 10ב(14) לתקנות דוחות תקופתיים ומידיים ובהנחיית הגילוי הנדרש בתזרים מזומנים חזוי; התבסס הדירקטוריון, במישרין או בעקיפין, גם על הערכת שווי, חוות דעת מקצועית או מסמך אחר בעל מאפיינים דומים, יפרסם התאגיד את המסמך כשהוא ערוך לפי תקנה 8ב לתקנות דוחות תקופתיים ומידיים בשינויים המחויבים.

4. גילוי

אין באמור בהנחיה זו כדי לגרוע מחובת גילוי כל פרט אחר הנדרש על פי דין בקשר עם חלוקה.

5. תחילה

הנחיה זו תחול ממועד פרסומה. תאגיד רלוונטי אשר החליט על חלוקת דיבידנד שטרם שולם עובר למועד פרסומה של הנחיה זו ולא כלל במסגרת הדיווח המידי שהגיש את כל הפרטים האמורים בהנחיה זו יגיש דיווח משלים בהתאם להנחיה.